

Sunnmørsposten

Sunnmørsposten er ei partipolitisk uavhengig, sosialliberal avis, som baserer sin redaksjonelle virksomhet på prinsippene i Redaktørplakaten og regler i Vær Varsomplakaten. Vi forbeholder oss retten til å arkivere og utgi i elektronisk form alt som er publisert i Sunnmørsposten. Dersom ikke annet er avtalt, gjelder dette også innsendt materiale. All utgivelse skjer i henhold til

Sunnmørspostens publiseringsvilkår, og innsendt stoff honoreres som hovedregel bare når det er avtalt. Dersom noen føler seg rammet av urettmessig omtale i avisa, oppfordres de til å ta kontakt med redaksjonen. Det er også anledning til å reise klage for brudd på god presseskikk til Pressens Faglige Utvalg, Prinsens gt. 1, pb. 46 Sentrum, 0101 Oslo. Tlf. 22 41 56 80, fax 22 41 19 80.

LENGDE

Maksimal lengde på kronikker under vignetten Synspunkt er 6000 tegn inkl. mellomrom. Vi trenger også bilde av forfatteren, og tar gjerne imot forslag til illustrasjon. Kronikker kan sendes til innlegg@smp.no

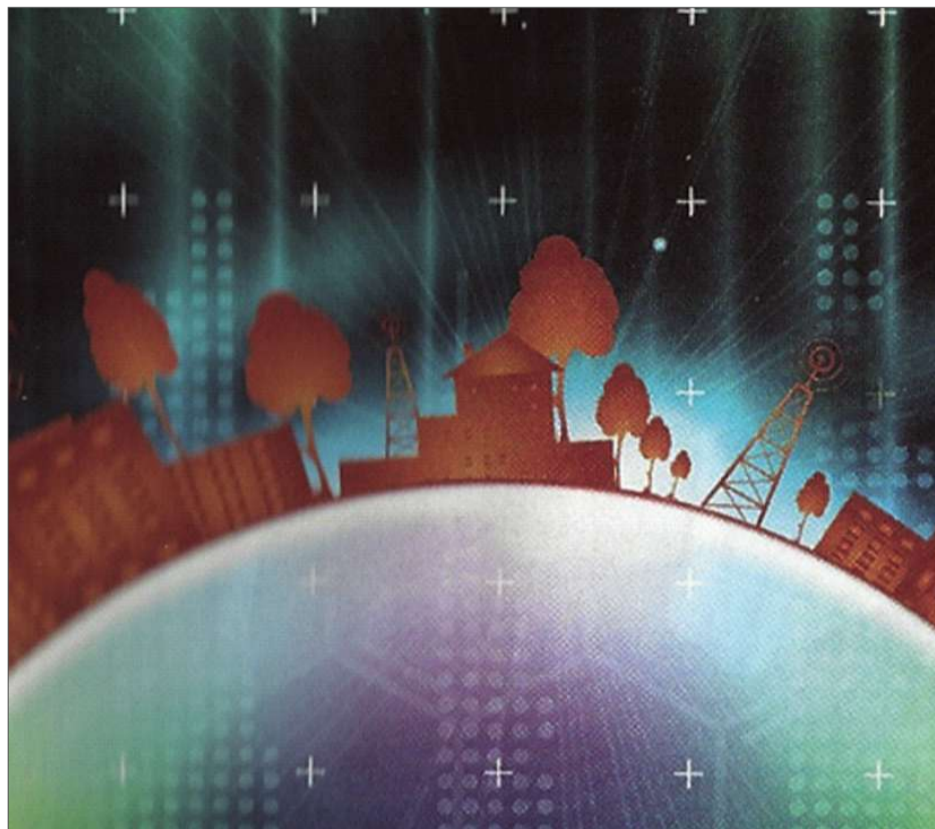
KORT SAGT

Under denne vignetten trykker vi korte innlegg på under 800 tegn inklusive mellomrom. Disse kan regne med å komme raskere på trykk.

SKRIV KORT!

Maksimal lengde på ytringer er 2500 tegn inkl. mellomrom. Vi forbeholder oss retten til å korte ned. Ubrukte innlegg returneres bare på anmodning. Skriv under med fullt navn.

Smarte byer

Bilde fra IEEE Computers, Juni 2011

Harald Yndestad
professor, dr.philos. ved
Høgskolen i Ålesund

SYNSPUNKT

UTVIKLING. Smarte byer er ennå en visjon. En visjon om en mer kostnadseffektiv offentlig infrastruktur, og samtidig en visjon for ny industrialisering. Denne visjonen kommer ikke tilfeldig, men som et resultat av en lang utviklingsprosess.

Den første industrielle periode var basert på mekanisering. Mekanisering førte til at arbeidsplasser flyttet seg gradvis fra jordbruk til industri. Fra omkring 1950 startet en ny industriell periode. Denne perioden var basert på en kombinasjon av kontrollteori og ny informasjonsteknologi. Verdiskaping fra industrialiseringen ble nå tatt ut til utbygging av en moderne offentlig infrastruktur som veger, skoler og helsetjenester. Samtidig ble utvikling av neste generasjon industrialisering forsømt. Det førte til at arbeidsplasser flyttet over i servicenæringer, og industrien flyttet østover.

Smart teknologi. Nå øker statsgjelden i den vestlige verden, og servicesamfunnet har problemer med å finansiere den offentlige infrastruktur. Det tyder på at skillet mellom produksjonssamfunnet og servicesamfunnet ikke er bærekraftig. Spørsmålet er så, om en nå må begynne å avvikle kostbare offentlige tjenester, eller om en kan utvikle smartere byer. Smarte byer basert på smart teknologi, som kan redusere kostnader, og samtidig bli et nytt marked for ny industrialisering.

Styringssystem. Moderne teknologi er fleksible elektroniske maskiner. Maskiner som utøver kontroll, basert på en maskinorientert tankegang. De styrer nå alt fra oppvaskmaskiner, til fabrikker

og energiforsyning. Det merkelige er, at den samme tankegang også påvirker utformingen av våre organisasjoner.

Neste generasjon smart teknologi er noe annet. Den er basert på en biologisk tankegang. Det vil si at den har evne til å tilpasse egen yteevne til endringer i lokale forhold. Mange har kanskje glemt, at lokal tilpassing av ressurser, har vært en del av den norske nøysomhetskulturen. Smart teknologi er nå i ferd med å bli et kjent forskningstema. Det kan da være verd å spekulere litt omkring hvordan smart teknologi vil kunne bidra til å utvikle smarte byer.

Smart energiforvaltning. Dagens energiforvaltning er et produkt av andre generasjon industrialisering. Den har en stabil struktur med energiproduksjon, overføringslinjer og konsumenter. Denne strukturen ser nå ut til å slå sprekker. I USA og i EU ser en nå etter helt nye konsepter for energiforvaltning (Smart grid). Målet er å utvikle en mer langsiktig og fleksibel energiforvaltning. Smart teknologi skal her danne grunnlag for en smart energiforvaltning, som optimaliserer den samlede energiforvaltning, ivaretar energiforvaltningens egen sikkerhet, og har evne til å reparere feil som oppstår i nettet.

Smarte hus. På forbrukersiden ser en for seg smarte hus med smart teknologi som på kort og lang sikt forvalter energiforbruk og energikostnader. Smarte hus har elektroniske kraftmeglere som beregner prognoser for husets energiforbruk, energipriser og oppdaterer avtaler med kraftleverandører. Samtidig optimaliserer de forvaltningen av husets samlede energiforbruk.

På produksjonssiden ser en for

seg et nettverk av små og store energileverandører som, time for time, optimaliserer egen energiproduksjon etter klimamodeller og forventet salgspris. Smarte energinettverk har teknologi som i sann tid optimaliserer linjekapasitet for å redusere samlet energitap, overvåker sårbarhet og reparerer feil i nettet.

Smart samferdsel. Dagens biler er også et produkt av andre generasjons industrialisering, der små datamaskiner utøver kontroll av bilers maskineri og driftstilstander. Smarte biler er noe mer. De har evne til å optimalisere bilens eget energiforbruk og driftskostnader. Smarte biler søker å forlenge bilens egen levetid, ved å overvåke egen service, og å ivareta eierens og bilens sikkerhet.

Smarte skip. Moderne skip er som et romskip, full av datamaskiner.

Samtidig er også de et produkt av andre generasjon industrialisering. Datamaskiner sørger for at skip holder stabil hastighet og retning, og utøver kontroll av maskineri og mekanisk utstyr. Smarte skip er noe mer. De har sin egen elektroniske lostjeneste med evne til å prioritere egne transporttjenester og finne transportruter med minimum kostnader. Smart teknologi optimaliserer samtidig skipets samlede energiforbruk, kostnader og miljøpåvirkninger under drift. Smarte skip ivaretar også en vurdering av skipets løpende risiko i forhold til trafikkforhold, klima og andre lokale forhold.

Smart vegnett. Det offentlige produserer vegnettet for samferdsel. Byer, tettsteder og biler tilpasser seg vegnettet. Smarte vegnett er basert på et annet konsept. Her er det vegnettet og transporttjenester som tilpasser seg trafikkbeho-

vet. Med tilgang til bilenes GPS posisjon, kan vegnettet time for time optimalisere sin egen belastning. Samtidig har vegnettet tilgang til data for å optimalisere trafikkavvikling, kostnader, vedlikehold, servicefunksjoner og sikkerhet etter registret trafikkbehov. Smarte vegnett finansierer seg selv i sann tid, med avgift fra bilenes GPS posisjoner. Slikt tilpasser vegnett og kommunikasjons tjenester seg etter et forbruksmønster, på samme måte som en tilpasser nettverk for datatrafikk, nettverk for energioverføring i kraftlinjer, og nettverk for flytrafikk.

Smart helsesektor. Dagens helsesektor bærer også preg av å være funksjonsorienterte produksjons tjenester. En smart helsetjeneste er nettverksorientert. Nettverk kommuniserer med smarte klienter og andre offentlige tjenester. Smarte klienter benytter smart teknologi til å overvåke klientens egen helse og risiko i forhold til arv og miljø, og ivaretar egne valgmuligheter i et helsenettverk. Samtidig vil helsenettverket være en ressurs i utformingen av smarte byer for å redusere risiko for helseskader, og for å forbedre den allmenne trivsel.

Smart organisering. Smarte byer er noe mer enn teknologi. Visjonen er basert på et samspill mellom smart teknologi og smart organisering. Smarte byer er organisert som systemer av systemer. Det vil si at alle offentlige tjenester er partnere i et felles nettverk, der formålet er å tilpasse en samlet kostnadseffektiv infrastruktur til lokale forhold.

Den politiske ledelse har nå satt innovasjon og nyskaping på dagsorden. Dette er tema som nå er kommet inn i forskningspolitikk, utdanningspolitikk og i næringspolitikk. Spørsmålet er, om de ser hvor denne nyskapingen skal komme.

Smarte byer er noe mer enn teknologi

Færre Aalesund-fans får billetter til cupfinalen enn sist.

Dette mener lesere på smp.no:

AaFK-familien

– Greit med billetter til spillere, familien deres og de som står på for klubben. Men når venner av vennene til vennene til vennene av disse får av disse billettene så er det noe som er feil. Og spesielt hvis dette er folk som aldri er på kamp ellers. Det stinker!

GUNNAR HANSEN

Helt enig

– Her får AaFKrydde opp og tydeliggjøre for de frivillige hvem billetten er tenkt for.....

ELVIRA ÅLESUND

Du er viktigere enn du tror

OPPVEKSTVILKÅR. Vi må redusere voksnes frykt for å vise at de bryr seg om barna i sitt nærmiljø, slik at alle barn i Norge opplever å bli sett og at det finnes noen som bryr seg.

De fleste barn i Norge har det godt, men mange strever også i en hverdag preget av rusmisbruk, vold, mobbing og ensomhet. Rundt 100.000 barn lever ifølge FAFO under fattigdomsgrensen. Helse- og omsorgsdepartementet rapporterer at mer enn 200.000 barn har foreldre som ruser seg på en slik måte at barna reagerer. Vi vet at mange av disse barna gjør sitt ytterste

for å skjule forholdene hjemme, og ofte er det få eller ingen som vet hva de strever med.

Når noe ikke stemmer. De fleste av oss kan nok huske at vi i møte med barn på skolen eller i barnehagen, iblant har fått en urolig magefølelse og tenkt at her er det noe som ikke stemmer. Men hvor mange av oss kan med hånden på hjertet si at vi gjorde noe aktivt for å undersøke om følelsen stemte?

Forskning utført av May-Britt Drugli ved NTNU, viser at de voksne som har hatt det vanskelig i oppveksten, men som likevel

klarer seg godt senere i livet – er de som hadde minst én voksen som ga dem anerkjennelse, omsorg og energi – de har hatt Den ene.

Mot til å bryr seg. Du trenger ingen erfaring eller ekstra kunnskap for å være Den ene voksne som ser og bryr seg. Det du trenger er mot til å bryr deg og raushet nok til å se bakenfor den frekke, utagerende jenta eller den stille, innadvendte gutten du ikke får blikkontakt med. Å få hjelp til lekser, oppleve anerkjennelse for innsats eller å få ta del fellesskapet rundt et mid-

dagsbord, kan være det lille pus-terommet et barn som strever, trenger i hverdagen sin.

Fellesskap. Ingen barn skal måtte stå utenfor fellesskapet, og alle skal oppleve å bli sett når de trenger det. Vi har alle et ansvar for å se og inkludere de barna som trenger det mest, og nettopp dette bør være temaet på høstens foreldremøter på skoler og i barnehager: Hvordan kan vi som voksne ta et aktivt ansvar for å se og inkludere barn i vårt nærmiljø?

Anerkjennelse. Mange av dem

som har vært «Den ene for noen» – for eksempel læreren, treneren eller naboen – blir veldig overrasket over at de har vært nettopp det. «Jeg gjorde jo ingenting,» er gjerne Den enes inntrykk av handlingen. For den som ble sett var det helt avgjørende. Alle trenger å bli anerkjent – også barn. Din hverdag kan bli et barns redning. For barn i vanskelige situasjoner kan én omsorgsfull voksen som gir av seg selv og en tid, bety uendelig mye. Vi kan alle være Den ene.

BERNT G. APELAND

generalsekretær i UNICEF Norge

Vaksinerer av kjæledyr

RABIES. Årlig dør 55.000 mennesker av rabies (hundegalskap), men i Norge er vi heldigvis forskånet for sykdommen. Det skyldes vaksinerer, og derfor er det så viktig at dyreeiere fortsetter å ta dette på alvor.

28. september arrangeres Verdens rabiesdag for fjerde gang. Dette er en verdensomspennende kampanje for å rette oppmerksomhet mot den alvorlige sykdommen rabies. Rabies forårsakes av et virus som angriper nervesystemet og er absolutt dødelig hvis en har fått symptomene. Alle pattedyr, også mennesker, er mottakelige.

Smitte. Til tross for at det finnes gode vaksiner for både folk og dyr, dør årlig 55.000 mennesker på grunn av rabiessmitte. Storparten smittes ved bitt, og de fleste av dødsfallene skjer i Asia og Afrika. Omtrent halvparten er barn under 15 år.

Dette er tragiske tall for en sykdom som enkelt kan unngås!

Smitten opprettholdes i ville dyr, inkludert flaggermus, og syke dyr endrer atferd. De blir ofte aggressive og kan angripe både kjæledyr og mennesker.

Norge i særstilling. Norge er i en særstilling i og med at sykdommen aldri er påvist på fastlandet. Dette er også årsaken til at Mattilsynet har svært strenge regler for å ta inn dyr fra andre land. Tidligere måtte alle innførte hunder og katter settes i karantene, men nå har vi bedre vaksiner – og dermed kan vi slippe inn dyr som er forskriftsmessig vaksinert. Det er noe varierende krav etter hvilket land/verdensdel dyrene importeres fra, avhengig av smittesituasjonen i området.

Kontroll. Mange land har situasjonen under kontroll, men forholdene varierer. Det finnes

vaksiner for både mennesker og dyr, og det finnes også forebyggende tiltak og behandlingsrutiner dersom det er mistanke om smitte. Det er derfor avgjørende å få informasjon om dette ut til de delene av verden hvor rabies er utbredt og ute av kontroll. Sjekk hva som gjelder på Mattilsynets nettsider www.mattilsynet.no.

Ferie. Dersom du planlegger å ta med deg Pus eller Passopp på ferie, så husk at den må være vaksinert i henhold til reglene. Dette er en billig forsikring for å fortsatt holde Norge fritt for smitte. Hunden må også ha hundepass for å kunne returnere hjem etter endt ferie.

SOLFRID ÅMDAL,
veterinær og seksjonsleder,
Seksjon for Landdyr og dyrehelsepersonell,
Mattilsynet

VAKSINERING. Det er viktig å vaksinere kjæledyr mot rabies dersom du skal ta dem med ut av landet. FOTO: OIE

Bompengar er landevegsrøveri

VEGUTBYGGING. Aftenposten kunne fortelje at berre 40 % av bompengane på E 18 går til veg, 60 % går til anlegg og til å administrere ordninga. Tysdag hudflettar alle spurte i avisa ordninga og kallar det landevegsrøveri. Etter dette er det grunn til å stille spørsmål om våre lokale styresmakters mening. Vegvesenet seier at det ikkje er økonomisk grunnlag for Tresfjordbru/Vågetunnel utan bompengar. (Grannelanda våre bygg vegar utan!) Storting og regjering synest å elske bomvegar, men våre lokale parti trur dei kan lure staten med mange

bomstasjonar. Det trur også utnemnde «samferdslegeneral» i fylket, Oddbjørn Vatne iflg. Bygdebladet. Har han dekning i vegdirektorat, regjering og Storting? Sjølv sagt ikkje. Vegdirektoratet nekta til og med å få ei nøytral konsekvensanalyse! Er det i samsvar med norsk lov?

Må betale. No må det vere slutt på lokalt tøv om å sleppe landevegsrøveriet. Me må bu oss på å betale for å køyre både til syd, nord, aust og vest og det i lange tider. Det positive er at mange hender får arbeid på sine data-maskiner. (Hugs å ta fri for å

trimme! Det er tidas kolumbi egg.)

Jordvern. Trass i at millionar svelt, bryr politikarar flest seg lite om dyrkajorda vår. Typisk var det at ingen av dei politiske partia i Vestnes hadde jordvern på programmet til kommunevallet! Dette var sjølv sagt relevant fordi partia hadde gått inn for den jorddøydande reguleringsplanen.

Det ville vere «å slå seg sjølv på munnen» å nemne jord- og miljøvern!

«Nye kostar» må til! Medan

gamle kostar slest om makta bør dei få nye fylkes- og kommunepolitikarar tenkje nye tider for distriktet vårt. Det er ingen framtid i å klatte meir på halvhundre års gamle vegplanar. Med ein kort tunnel Ø. Våge-Farkvam er noverande E 136 ein god lokal- og turistveg. Turistane er glade i utsikt, ikkje i lange og mørke tunnelar. – Derimot treng dei titusenvis nye og større vogntog som kjem (Aftenp.) ein ny og tidsmessig veg Solnør-Romsdalen. Denne bør gå i utmark og lågfjell og nesten fasadefri. Mange krav frå transportnæringa og andre er

presentert i m.a. Smp. Med mange mil og timar spart vil transportørane vere villege til å betale bompengar også.

Staten bør betale. Men dette er ein så viktig eksport/importveg at det burde vere statens plikt å løyve nok pengar (jfr. Kvisvengen). Dette er også førsteklasses og nødvendig distriktsutbygging. Fylkestinget har vore alt for lite aktivt i denne saka! «Vakna, vakna, no til arbeids gå!» var far min sin favorittsong

HENRY VIKÉ